
Vegaanien asiakaspalvelu suomalaisissa apteekeissa – Kyselytutkimus apteekkien farmaseuttiselle henkilökunnalle

Hanna Äijö

Erikoisproviisori (apteekkifarmasia),
apteekkari
Maunulan apteekki
hanna.aijo@apteekkit.net

Raisa Laaksonen

PhD, proviisori,
vanhempi yliopistonlehtori, dosentti
Helsingin yliopisto,
farmasian tiedekunta,
farmakologian ja lääkehoidon osasto

Heli Bollström*

FaT, ETM (ravitsemustiede),
yliopistonlehtori
Helsingin yliopisto,
farmasian tiedekunta,
teollisuusfarmasian osasto

*Kirjeenvaihto

Äijö H, Laaksonen R, Bollström H: Vegaanien asiakaspalvelu suomalaisissa apteekeissa – Kyselytutkimus apteekkien farmaseuttiselle henkilökunnalle. Dosis 2026;42(1):68–88.

Tiivistelmä

Johdanto

Kasvisruokavalioiden suosion kasvu ennakoi vegaaniasiakkaiden määrän lisääntymistä apteekkien asiakaskunnassa. Vegaanien kohtaamista ja neuvontaa suomalaisissa apteekeissa ei ole aiemmin tutkittu, mikä korostaa aiheen tutkimuksellista ajankohtaisuutta. Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tutkia farmasian ammattilaisten tietotaitoja vegaaniasiakkaille tarjottavaan neuvontaan. Lisäksi tavoitteena oli tunnistaa, millaisia tietoja farmasian ammattilaisilla on veganismista, vegaanien ravitsemuksellisista tarpeista, vegaaneille sopivista lääkkeistä sekä vältettävistä raaka- ja apuaineista. Tavoitteena oli myös tutkia farmasian ammattilaisten valmiutta suositella vegaaneille sopivia ravintolisiä ruokavalion täydentämiseen.

Aineisto ja menetelmät

Tutkimus toteutettiin sähköisenä kyselynä Suomen apteekkien farmaseuttiselle henkilökunnalle syys-lokakuussa 2021. Kvantitatiivinen aineisto analysoitiin SPSS-tilasto-ohjelmalla. Analysoinnissa käytettiin frekvenssijakaumia, prosenttiosuuksia sekä khiin neliö- ja Mann-Whitney-testejä.

Tulokset

Kyselyyn vastasi yhteensä 345 apteekeissa työskentelevää farmasian ammattilaista. Suurin osa kyselyyn vastanneista farmasian ammattilaisista tiesi vegaaniruokavalion (92 %, n = 317), mutta vain harva (20 %, n = 68) tiesi kaikkien suomalaisten vegaanien tarvitsemat ravintolisät (B12-vitamiini, D-vitamiini ja jodi). Ne, jotka olivat hankkineet lisäkoulutusta vegaaniruokavaliosta ja/tai vegaanisista tuotteista, tiesivät vegaanien tarvitsemat ravintolisät todennäköisemmin kuin ne, jotka eivät olleet hankkineet koulutusta ($\chi^2 = 17,368$, $p < 0,001$). Vastaajista 81 % (n = 280) ilmoitti tarvitsevansa lisäkoulutusta vegaanien asiakaspalvelun tueksi ja vastaajista 84 % (n = 289) oli kiinnostunut osallistumaan vegaanien asiakaspalvelua apteekeissa käsittelevään koulutukseen.

Johtopäätökset

Tämän tutkimuksen perusteella farmasian ammattilaiset tuntevat vegaaniruokavalion, mutta kaikille vegaaneille suositeltavien ravintolisien tietämyksessä heillä on puutteita. Suurin osa vastanneista farmasian ammattilaisista kokee tarvitsevansa lisäkoulutusta ja on kiinnostunut osallistumaan vegaanien asiakaspalvelua apteekeissa käsittelevään koulutukseen. Koulutusta aihepiiriin liittyen olisi suotavaa järjestää, jotta apteekeissa voitaisiin tarjota entistä parempaa palvelua vegaaniasiakkaille.

Avainsanat: vegaanit, vegaaniruokavalio, apteekit, farmasian täydennyskoulutus, ravintoaineet, ravintoaineiden saantisuositukset

Johdanto

Kasvisruokavalioiden suosio kasvaa jatkuvasti ilmastonmuutoksen, kestävyysajattelun ja kansallisten ravitsemussuositusten myötä (1). Samanaikaisesti vegaaniasiakkaiden määrä apteekeissa lisääntyy, mikä korostaa tarvetta varmistaa farmasian ammattilaisten riittävät valmiudet kohdata ja palvella tätä asiakasryhmää. Tämän vuoksi farmaseuttisen henkilökunnan osaamista on tarkoituksenmukaista kehittää systemaattisesti ja tarpeen mukaan, jotta palvelu vastaa muuttuviin vaatimuksiin (2).

Vegaaniliiton mukaan vegaani on henkilö, joka ei syö mitään eläinkunnasta peräisin olevia tuotteita kuten lihaa, kalaa, munia, maitotuotteita tai niiden johdannaisia (3). Vegaani ei myöskään osta eläinperäisiä vaatteita, kuten nahkaa ja villaa, eikä tue palveluita, jotka perustuvat eläinten riistoon. Vegaanien määrää Suomessa on hyvin vaikeaa arvioida, koska ihmiset saattavat määrittää itsensä vegaaneiksi, vaikka söisivät kalaa kerran viikossa. Viimeisin tutkimustieto on useamman vuoden takaa, jolloin suomalaisista miehistä noin 3 % ja naisista noin 5 % ilmoitti noudattavansa kasvisruokavaliota (4). Heistä kuitenkin vain pieni osa on vegaaneja ja arvioiden mukaan suomalaisista kasvisyöjistä alle 1 % noudattaa tiukkaa vegaanista ruokavaliota (5). Ihmiset ryhtyvät vegaaneiksi erilaisista syistä, mutta eettiset syyt ovat yleisempiä kuin terveydelliset syyt veganismin omaksumiseen (6). Ilmastonmuutoksen myötä kasvisruokavaliosta on tullut kasvava trendi monissa maissa, koska kasvisvoittainen ruokavalio on ympäristön kannalta parempi vaihtoehto kuin lihaa ja maitotuotteita sisältävä seka-ruokavalio (7,8).

Veganismin lisäksi on olemassa monia muitakin kasvissyönnin muotoja. Semivegetaristi syö kasvikunnan tuotteita, kalaa, siipikarjaa, maitotuotteita ja kananmunia. Pescovegetaristin ruokavalioon kuuluu kasvikunnan tuotteiden lisäksi kala, maitotuotteet ja muna. Lakto-ovovegetaristi käyttää kasvikunnan tuotteita, maitotuotteita ja muna. Laktovegetaristi syö kasvikunnan tuotteita ja maitotuotteita. Raakaravinnon syöjä ei kuumenna ruokaansa yli 40 asteen. Makrobiottinen ruokavalio on kasvispainotteinen sisältäen paljon viljatuotteita ja vähän rasvaa. Fleksaus tarkoittaa osa-ai-

kaista kasvisruokavaliota, mutta se ei ole varsinainen kasvissyönnin tyyppi (9).

Vegaanien ruokailutottumukset vaihtelevat huomattavasti ja kaikki vegaanit eivät välttämättä saa ruokavaliostaan riittävästi kaikkia olennaisia ravintoaineita (6). B12-vitamiinia esiintyy merkittäviä määriä luontaisesti ainoastaan eläinperäisissä elintarvikkeissa, minkä vuoksi vegaaniruokavaliota noudattavat saavat ravinnostaan tutkimusten mukaan liian vähän B12-vitamiinia (6,10). Pohjoismaiden leveysasteilla vegaaneilla D-vitamiinin saanti jää usein alle suositusten (6,11). Lisäksi suomalaisilla vegaaneilla jodin saanti ravinnosta voi olla riittämätöntä (10). Vegaanien tulee kiinnittää huomiota myös raudan, sinkin, kalsiumin ja seleenin riittävään saantiin, sillä näiden ravintoaineiden saanti voi jäädä vähäiseksi (11,12). Erityisesti urheiluvien tai paljon liikkuvien vegaanien tulee lisäksi huolehtia riittävästä proteiinin saannista.

Tutkimusten mukaan vegaaniruokavaliota noudattavat tarvitsevat asianmukaista ravitsemusneuvontaa, jotta he osaisivat koostaa terveellisen ruokavalion ja täydentää sitä tarvittavilla ravintolisillä (6,12). Vegaanien joukossa on myös erityisryhmiä, kuten raskaana olevia, imettäviä, lapsia, iäkkäitä, kroonisesti sairaita sekä syömishäiriötä sairastavia, jotka tarvitsevat erityistä opastusta. Suomessa apteekit ovat luonteva paikka ravintolisien tarpeen arviointiin ja suositteluun, koska apteekissa saa asiantuntevaa neuvontaa ilman ajanvarausta ja niiden valikoima kattaa laajasti vitamiinit ja ravintolisät. Aiempi tutkimus farmasian ammattilaisten näkökulmasta osoittaa, että apteekeissa annetaan yleisesti neuvontaa ravintolisistä ja erityisruokavaliosta (13), mutta vegaaneille suunnatusta ravintolisä- tai ruokavalioneuvonnasta ei ole saatavilla tutkimustietoa. Tämä korostaa tarvetta lisätutkimukselle aiheesta.

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää farmasian ammattilaisten tietotaitoja, jotka liittyvät vegaaniasiakkaiden neuvontaan. Tutkimuksessa pyrittiin tunnistamaan, millaisia tietoja farmasian ammattilaisilla on veganismista, vegaanien ravitsemuksellisista tarpeista, vegaaneille sopivista lääkkeistä sekä vältettävistä raaka- ja apuaineista. Lisäksi tutkimuksessa arvioitiin farmasian ammattilaisten valmiutta suositella vegaaneille sopivia ravintolisäruokavaliota täydentämiseen.

Aineisto ja menetelmät

Tutkimus toteutettiin sähköisenä kyselynä apteekkien farmaseuttiselle henkilöstölle 27.9.–17.10.2021. Suomessa oli vuoden 2021 lopussa 822 apteekkitoimipistettä (632 pääapteekkia ja 190 sivuapteekkia) ja niissä työskenteli 5 458 farmasian ammattilaista (4 088 farmaseuttia, 751 proviisorina ja 619 apteekkaria) (14). Kutsu kyselyyn julkaistiin Suomen Apteekkariliiton (SAL) sähköisessä viestintäkanavassa Salkussa, johon oli pääsy jäsenapteekeissa työskentelevien farmaseuttien ja proviisoreiden lisäksi apteekkareilla. Lisäksi kutsu kyselyyn lähetettiin sähköpostitse Suomen Proviisoriyhdistyksen (SPY) jäsenille, jotka olivat sallineet sähköpostiviestinnän. Suomen Farmasialiiton (SFL) jäsenille kutsua ei lähetetty jäsenkirjeiden aikataulullisista syistä. Kyselyn avoimen välittämismenetelmän takia ei ole mahdollista laskea vastausprosenttia. Otannan riittävyys arvioinnissa käytettiin minimiotannan periaatteita. Minimiotanta laskettiin Cochranin kaavan avulla ja tarkistettiin UCSF CTSI:n Sample Size Calculator -työkalulla (15). Minimiotanta (15) 99 %:n luottamusvälillä apteekkien farmaseuttisesta henkilökunnasta olisi ollut 161 vastaajaa.

Kutsun saatekirjeessä kerrottiin tutkimuksen luottamuksellisuudesta (**Liite 1**) ja anonyymiydestä. Tutkimus ei sisältynyt niihin ei-lääketieteellisiin ihmisiin kohdistuviin tutkimusasetelmiin, joilta edellytetään eettinen ennakoarviointi (16). Kyselystä julkaistiin kaksi muistutusta Salkku-viestintäkanavassa noin viikon välein ja yksi muistutus SPY:n sähköisessä jäsenkirjeessä kahden viikon kuluttua kyselyn alkamisesta.

Kyselylomake (**Liite 1**) luotiin Microsoft Forms -ohjelmalla ja se sisälsi 31 strukturoitua ja Likert-asteikollista kysymystä sekä kaksi avointa kysymystä, joihin vastaavat saattoivat kirjoittaa muita aihepiiriin liittyviä asioita vapaammin. Verkkokysely toteutettiin siten, että siihen oli mahdollista vastata erilaisilla päätelaitteilla. Kysely laadittiin vegaaniruokavalioon liittyvien suositusten ja tutkimusryhmän asiantuntemuksen ja työkokemuksen perusteella. Kyselyssä hyödynnettiin samankaltaisia kysymyksiä, kuin Hannan ja kumppaneiden (2021) tutkimuksessa proviisoripiskelijöiden parissa Pohjois-Irlannissa (2).

Kyselyn kysymysten ymmärtämisen ja toimivuuden testaamiseksi kyselylomake pilotitiin (17,18) kahden apteekin farmaseuttisella henkilökunnalla kesäkuussa 2021. Vastausten (n = 10) avulla kyselyä voitiin muokata siten, että laajemman asiantuntijajoukon eli apteekin farmaseuttisen henkilökunnan näkemyksiä otettiin huomioon, mikä lisäsi tutkimuksen validiteettia (18). Lisäksi kyselyn väittämien sanamuotoja muokattiin helpommin ymmärrettäviksi. Pilotin tuloksia ei sisällytetty aineistoon. Pilottiin osallistuneet pystyivät halutessaan osallistumaan myös lopulliseen tutkimuskyselyyn.

Tässä artikkelissa raportoidaan määrällisen aineiston analyysi, jossa käytettiin IBM SPSS Statistics 28 -ohjelmaa. Analyysissa hyödynnettiin frekvenssijakaumia, prosentiosuuksia sekä khiin neliö- ja Mann-Whitneyn U -testejä. Eroja vastaajien kokemuksista vegaanien asiakaspalvelusta määritettiin vastaajien oman ruokavalion perusteella Mann-Whitneyn U -testillä. Ne, jotka noudattivat kasvis- tai vegaaniruokavaliota tai olivat fleksaajia, muodostivat yhden ryhmän ja sekasyöjät toisen. Lisäksi eroja farmasian ammattilaisten näkemyksistä vegaanien asiakaspalvelusta määritettiin vastaajien vegaaniruokavalion ja ravintolisien tuntemuksen perusteella Mann-Whitneyn U -testillä. Ne, jotka tunsivat vegaaniruokavalion ja ravintolisät kyselyn vastausten perusteella, muodostivat yhden ryhmän ja ne, jotka eivät tunteneet niitä, muodostivat toisen ryhmän. Vastaajat jaettiin myös niihin, jotka olivat osallistuneet johonkin lisäkoulutukseen vegaaniruokavaliosta ja/tai vegaanisista tuotteista, ja niihin, jotka eivät olleet koulutukseen osallistuneet. Khiin neliö -testiä käytettiin määrittämään eroja koulutukseen osallistumisen tai osallistumatta jättämisen ja vegaaniruokavalion tai ravintolisien tuntemisen välillä. Tilastollisesti merkitsevä tasona pidettiin arvoa $p < 0,05$.

Tulokset

Sähköiseen kyselyyn vastanneiden farmasian ammattilaisten tiedot

Vegaanien apteekeissa saamaa asiakaspalvelua koskevaan sähköiseen kyselyyn vastasi yh-

teensä 345 farmasian ammattilaista. Vastaajien taustatiedot on esitetty **Taulukossa 1**.

Kyselyyn vastanneista 2 % (n = 8) ilmoitti omaksi ruokavaliokseen vegaaniruokavalion. Vastaajat työskentelivät eri kokoisissa apteekeissa kaikkien 21 silloisen sairaanhoitopiirin alueella ympäri Suomen (**Taulukko 2**).

Farmasian ammattilaisten näkemykset vegaanien asiakaspalvelusta

Taulukossa 3 esitettyjen tietojen mukaan, 51 % (175/344) oli sitä mieltä, että vegaaneille sopivien tuotteiden kysyntä apteekeissa oli lisääntynyt viimeisen kahden vuoden aikana. Vastaajista 31 % (107/344) arvioi kysynnän pysyneen ennallaan.

Farmasian ammattilaisten näkemykset asiakaspalveluosaamisestaan ja -koulutukseen osallistumisesta

Vastaajista 2 % (n = 8) ei huomionnut asiakkaan vegaaniruokavaliota asiakaspalvelussa (**Taulukko 4**). Hieman yli puolet (54 %, n = 186) vastaajista käytti asiakaspalvelussa apunaan tietolähteitä (esim. internet), 3 % (n = 9) vastaajista antoi asiakkaalle esitteitä.

Vastaajan oma ruokavalio vaikutti hänen kokemukseensa tietotaidostaan vegaanien asiakaspalvelussa: kasvis- tai vegaaniruokavaliota noudattavat ja fleksaajat kokivat tietotaitonsa vegaanien asiakaspalvelusta paremmaksi kuin muut vastaajat (Mann-Whitney Z = -5,306, p < 0,001) ja vegaanien asiakaspalvelun helpommaksi (Mann-Whitney Z = -5,308, p < 0,001) kuin sekaruokavaliota noudattavat. Tiedon puutteen kokemus vaikutti vähemmän vegaanien asiakaspalveluun liittyvään osaamiskokemukseen kasvis- tai vegaaniruokavaliota noudattavilla ja fleksaajilla kuin sekasyöjillä (Mann-Whitney Z = -2,718, p = 0,007).

Farmasian ammattilaisten tietotaito vegaaniruokavaliosta ja näkemys vegaaniasiakkaiden suhtautumisesta lääkehoitoihin

Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että C-vitamiinin (90 %, 302/334), foolihapon (69 %, 235/339), sinkin (69 %, 235/341) ja seleenin (65 %, 219/336) saanti huolellisesti suunnitellussa vegaaniruokavaliossa vastaa päivittäisiä saantisuosituksia (**Taulukko 5**). Toisaalta suurin osa vastaajista arveli, että B12-vitamiinin

Taulukko 1. Vegaanien apteekeissa saamaa asiakaspalvelua koskevaan sähköiseen kyselyyn vastanneiden farmasian ammattilaisten taustatiedot (n = 345).

Taustatiedot	% (n)
Sukupuoli (n = 341)	
Nainen	89 (305)
Mies	10 (33)
Muu / En halua sanoa	1 (3)
Ikä (n = 343)	
Alle 25 vuotta	6 (19)
25–34 vuotta	32 (109)
35–44 vuotta	27 (91)
45–54 vuotta	24 (83)
55–64 vuotta	11 (38)
Yli 65 vuotta	1 (3)
Ammatti (n = 342)	
Farmaseutti	71 (243)
Proviisori	20 (67)
Apteekkari	9 (32)
Valmistumisvuosi (n = 345)	
Ennen vuotta 1990	9 (32)
1990–1999	18 (62)
2000–2009	27 (94)
2010–2019	36 (123)
2020–2021	10 (34)
Oma ruokavalio (n = 343)	
Sekaruokavalio	81 (276)
Fleksaus*	9 (29)
Kasvisruokavalio	7 (23)
Vegaaniruokavalio	2 (8)
Muu	2 (7**)
Vegaani samassa taloudessa (n = 344)	
Kyllä	1 (4)
Ei	99 (340)

* Fleksaus eli fleksitarismi tarkoittaa joustavaa kasvissyöntiä, jossa fleksaaja suosii kasvisruokaa, mutta syö silloin tällöin myös kalaa ja lihaa.
** Sisältää kolme gluteenitonta kasvisruokavaliota ja neljä muuta ruokavaliota.

Taulukko 2. Vegaanien apteekeissa saamaa asiakaspalvelua koskevaan sähköiseen kyselyyn vastanneiden farmasian ammattilaisten (n = 345) työpaikan taustatiedot.

Työpaikan taustatiedot	% (n)
Apteekin koko (n = 343)	
Pieni (reseptuuri alle 40 000 vuodessa)	17 (57)
Keskisuuri (reseptuuri 40 000–100 000 vuodessa)	48 (166)
Suuri (reseptuuri yli 100 000 vuodessa)	35 (120)
Apteekin asiakkaiden pääasiallinen ikäryhmä (n = 344)	
Alle 30 vuotta	0 (0)
30–60 vuotta	50 (171)
Yli 60 vuotta	50 (173)
Apteekin sijaintikunnan asukasmäärä (n = 341)	
Alle 5 000 asukasta	11 (39)
5 000–10 000 asukasta	12 (42)
10 001–20 000 asukasta	11 (38)
20 001–50 000 asukasta	20 (67)
50 001–100 000 asukasta	13 (45)
Yli 100 000 asukasta	32 (110)
Apteekin sijaintikunnan sairaanhoitopiiri* (n = 344)	
Ahvenanmaa	0,3 (1)
Etelä- ja Pohjois-Karjala	4 (15)
Etelä-, Keski- ja Pohjois-Pohjanmaa	16 (53)
Etelä-, Itä- ja Pohjois-Savo	11 (36)
HUS (Helsinki ja Uusimaa)	21 (71)
Kainuu, Lappi ja Länsi-Pohja	4 (15)
Kanta-Häme	4 (12)
Keski-Suomi	5 (17)
Kymenlaakso	4 (13)
Pirkanmaa	12 (42)
Päijät-Häme	5 (17)
Satakunta	6 (20)
Vaasa	1 (4)
Varsinais-Suomi	8 (28)

* Kyselyn lähettämisen aikaan vuonna 2021 oli käytössä sairaanhoitopiirit.

Taulukko 3. Vegaanien apteekeissa saamaa asiakaspalvelua koskevaan sähköiseen kyselyyn vastanneiden farmasian ammattilaisten näkemykset vegaanien asiakaspalvelusta (n = 345).

	% (n)
Apteekkimme asiakkaista on vegaaneja	
Alle/noin 1 %	50 (171)
Noin 5 %	12 (40)
Noin/yli 10 %	2 (6)
En osaa sanoa	37 (128)
Vegaaneille sopivia tuotteita kysytään apteekissamme	
Päivittäin	5 (18)
Viikoittain	25 (85)
Kuukausittain	27 (92)
Harvemmin	39 (133)
Ei koskaan	2 (6)
En osaa sanoa	3 (11)
Vegaaneille sopivien tuotteiden kysynnän muutokset apteekissamme viimeisen kahden vuoden aikana (n = 344)	
Lisääntynyt	51 (175)
Pysynyt ennallaan	31 (107)
Vähentynyt	0,3 (1)
En osaa sanoa	18 (61)
Apteekkimme palveluvalinnassa on oma hyllynsä vegaaneille sopiville tuotteille	
On oma hylly	8 (28)
Ei ole omaa hyllyä	91 (315)
En osaa sanoa	1 (2)

Taulukko 4. Sähköiseen kyselyyn vastanneiden farmasian ammattilaisten näkemykset vegaaniasiakkaiden asiakaspalveluosaamisestaan ja -koulutukseen osallistumisesta (n = 345).

	% (n)
Tietotaitoni vegaanien asiakaspalvelusta	
Erittäin hyvä	5 (16)
Kohtalaisen hyvä	33 (114)
Ei hyvä eikä huono	37 (128)
Kohtalaisen huono	23 (79)
Erittäin huono	2 (8)
Vegaanien asiakaspalvelu apteekissa on minulle	
Erittäin helppoa	4 (14)
Kohtalaisen helppoa	32 (111)
Ei helppoa eikä vaikeaa	33 (113)
Kohtalaisen vaikeaa	29 (101)
Erittäin vaikeaa	2 (6)
Tiedon puutteeni vaikuttaa vegaanien asiakaspalveluuni	
Paljon	19 (67)
Kohtalaisesti	38 (131)
Vähän	37 (129)
Minulla ei ole tiedon puutetta	5 (18)
Farmaseutiksi valmistumiseni jälkeen olen hankkinut lisäkoulutusta vegaaniruokavaliosta ja/ tai vegaanisista tuotteista (n = 344)	
Kyllä (Olen osallistunut koulutukseen ja/ tai itsenäisesti opiskelemalla ja/ tai olen kysynyt kollegalta)	50 (173)
En ja/ tai en osaa sanoa	50 (171)
Tarvitsen lisäkoulutusta vegaanien asiakaspalvelun tueksi	
Kyllä	81 (280)
En	12 (40)
En osaa sanoa	7 (25)
Olen kiinnostunut osallistumaan vegaanien asiakaspalvelua apteekissa käsittelevään koulutukseen	
Kyllä	84 (289)
En	6 (23)
En osaa sanoa	10 (33)

Taulukko 5. Sähköiseen kyselyyn vastanneiden farmasian ammattilaisten tietotaito vegaani-ruokavaliosta ja näkemys vegaaniasiakkaiden suhtautumisesta lääkehoitoihin (n = 345).

	% (n)
Vastaaja tuntee vegaaniruokavalion (arvioitu vastausten perusteella)	
Kyllä	92 (317)
Ei	8 (28)
Huolellisesti suunniteltu vegaaniruokavalio on turvallinen kaikille (myös esim. lapsille ja raskaana oleville tai imettäville naisille)	
Kyllä	80 (275)
Ei	8 (29)
En osaa sanoa	12 (41)
Kaikkien vegaanien tulee käyttää ravintolisä (n = 341)	
Kyllä	85 (290)
Ei	8 (27)
En osaa sanoa	7 (24)
Vastaaja tietää kaikkien vegaanien tarvitsemat ravintolisät (B12-vitamiini, D-vitamiini ja jodi)	
Tietää tarvittavat ravintolisät	20 (68)
Ei tiedä tarvittavia ravintolisä	80 (277)
Vegaaniasiakas on kieltäytynyt lääkkeen käytöstä eläinkokeiden takia	
Kyllä	3 (10)
Ei	83 (286)
En osaa sanoa	14 (49)
Vegaaniasiakas on kieltäytynyt lääkkeen käytöstä sen sisältämien eläinperäisten ainesosien takia (n = 344)	
Kyllä	31 (106)
Ei	55 (190)
En osaa sanoa	14 (48)

Taulukko 6. Sähköiseen kyselyyn vastanneiden farmasian ammattilaisten näkemykset vegaaniruokavaliosta sairauksien ennaltaehkäisyssä (n = 345).

	% (n)
Vegaaniruokavalio sopii mielestäni seuraavien kroonisten sairauksien ennaltaehkäisyyn	
Tyypin 2 diabetes (n = 341)	
Kyllä	65 (223)
Ei	19 (66)
En osaa sanoa	15 (52)
Kohonnut kolesteroli (n = 342)	
Kyllä	75 (255)
Ei	15 (51)
En osaa sanoa	11 (36)
Kohonnut verenpaine (n = 343)	
Kyllä	70 (240)
Ei	16 (56)
En osaa sanoa	14 (47)
Sydän- ja verisuonisairaudet (n = 343)	
Kyllä	74 (255)
Ei	14 (47)
En osaa sanoa	12 (41)
Syöpä (n = 341)	
Kyllä	35 (118)
Ei	38 (129)
En osaa sanoa	28 (94)

(87 %, 300/344) ja D-vitamiinin (65 %, 222/343) saanti huolellisesti suunnitellussa vegaaniruokavaliossa ei vastaa päivittäisiä saantisuosituksia. Ravintoaineista raudan ja jodin päivittäisiä saantisuosituksia vastaava saanti huolellisesti suunnitellussa vegaaniruokavaliossa jakoi eniten vastaajien mielipiteitä.

Suurin osa arvioi, että mikrokiteinen seluloosa (86 %, 252/343), piidioksidi (74 %, 252/340) ja dekstroosi (60 %, 204/342) sopivat vegaaneille. Lisäksi suurin osa tunnisti liivateen (94 %, 321/343), kalaöljyjen (91 %, 311/343), lanoliinin (80 %, 272/339), mehiläisvahan (77 %, 261/341), hunajan (73 %, 249/342) ja laktoosin (62 %, 209/337) sopimattomuuden vegaaneille. Suurin osa (54 %, 182/337) vastaajista ei osannut arvioida laktitolin sopivuutta vegaaneille. Pieni osa vastaajista 15 % (51/337) tunnisti laktitolin sopimattomuuden vegaaneille.

Suurin osa kyselyyn vastaajista tiesi vegaaniruokavalion (92 %, 317/345), mutta harva (20 %, 68/346) tiesi kaikkien suomalaisten vegaanien tarvitsemat ravintolisät (B12-vitamiini, D-vitamiini ja jodi). Vastaajista ne, jotka tunsivat vegaaniruokavalion tai ravintolisät, ja ne, jotka eivät tunteneet niitä, kokivat tietotaitonsa vegaanien asiakaspalvelusta yhtä hyväksi, asiakaspalvelun yhtä helpoksi ja ajattelivat yhtä usein, ettei mahdollinen tiedon puute vaikuta heidän asiakaspalveluunsa (Mann-Whitney, p > 0,05). Lisäkoulutus ei parantanut vegaaniruokavalion yleistä tietämystä (χ^2 , p > 0,05), mutta lisäkoulutuksen saaneet tiesivät tilastollisesti merkitsevästi useammin vegaanien tarvitsemat ravintolisät (χ^2 = 17,368, p < 0,001).

Farmasian ammattilaisten näkemykset vegaaniruokavaliosta sairauksien ennaltaehkäisyssä

Vegaanikyselyyn vastanneiden farmasian ammattilaisten näkemykset vegaaniruokavaliosta sairauksien ennaltaehkäisyssä on esitetty **Taulukossa 6**. Suurin osa vastaajista katsoi vegaaniruokavalion soveltuvan tyypin 2 diabeteksen (65 %), kohonneen kolesterolin (75 %), kohonneen verenpaineen (70 %) sekä sydän- ja verisuonisairauksien (74 %) ennaltaehkäisyyn. Sen sijaan syövän osalta näkemykset olivat hajanaisia: vain 35 % piti vegaaniruokavaliota sopivana, kun taas 38 % oli eri mieltä ja 28 % ei osannut sanoa.

Pohdinta

Tämä tutkimus oli ensimmäinen, jossa kartoitettiin suomalaisten apteekkien farmaseuttisen henkilökunnan osaamista ja näkemyksiä vegaaniasiakkaiden palvelusta. Koska aiheesta ei ole aiempaa tutkimustietoa, kaikki saadut havainnot ovat uusia. Tutkimus tarjoaa arvokkaan lähtökohdan aihepiirin tarkastelulle ja luo perustan tulevien, samaa teemaa käsittelevien tutkimusten suunnittelulle.

Tutkimuksen perusteella farmaseuttisella henkilökunnalla on yleisesti tietoa vegaaniruokavaliosta, mutta vegaaneille suositeltaviin ravintolisiin liittyvä osaaminen ei ole kaikilla kattavaa. Kyselyn tulokset viittaavat siihen, että lisäkoulutus voisi olla hyödyllistä vegaaniasiakkaiden palvelun tueksi. Lisäksi asiakkaat näyttävät toivovan apteekeissa enemmän neuvontaa ainakin itsehoitolääkkeisiin liittyen, mikä on huomionarvoista jatkokehityksessä (20).

Suurin osa kyselyyn vastanneista apteekin farmaseuttisesta henkilökunnasta kokee tarvitsevänsä lisäkoulutusta ja on kiinnostunut osallistumaan koulutukseen, joka käsittelee vegaaniasiakkaiden palvelua apteekissa. Irlandissa tehdyn tutkimuksen (2021) mukaan vain 4,3 % viimeisen vuoden farmasian maisteriopiskelijoista arvioi saaneensa riittävästi koulutusta veganismista (2). Näiden tulosten perusteella koulutuksen järjestäminen voisi parantaa valmiuksia palvella vegaaniasiakkaita apteekeissa.

Itävaltalaisessa tutkimuksessa (2024) kävi ilmi, että vegaanit kokivat tulleen kohdelluiksi epätasa-arvoisesti tai joskus väärin terveydenhuollossa (21). Kyseiseen tutkimukseen osallistuneet vegaanit kokivat useimpien yleislääkäreiden olevan puolueellisia heidän vegaanisuuttaan vastaan. Myös tšekkiläistutkimus (2023) osoitti, että vegaanit yleensä kysy lääkäriltä neuvoa tai kerro lääkärille ruokailutottumuksistaan välttääkseen konflikteja ja negatiivisia kokemuksia (22). On tärkeää, että vegaanit saavat puolueetonta ja asiantuntevaa palvelua terveydenhuollossa. Vegaanien asiakaspalvelua käsittelevällä lisäkoulutuksella on mahdollista parantaa apteekkien farmaseuttisen henkilökunnan asiantuntemusta veganismista ja esimerkiksi vegaaneille suositeltavista ravintolisistä. Tällöin asiakkaille voidaan

tarjota kokonaisvaltaisempaa asiakaspalvelua, tuetaan tarvittavien ravintoaineiden riittävää saantia ja saadaan tyytyväisempiä asiakkaita. Mikäli farmasian ammattilaiset osaavat suositella vegaaneille kaikkia tarvittavia ravintolisiä, apteekki voi saada myös enemmän myyntiä. Hyvä vegaanien asiakaspalvelu on erinomainen keino pitää vegaanit apteekkien asiakkaina eikä ohjata heitä esimerkiksi luontaistuotekauppoihin. Vegaanien hyvän asiakaspalvelun avulla apteekit voivat osaltaan tukea myös terveellistä ja ekologista ruokavaliota.

Apteekeissa olevaa asiantuntijuutta tulisi jatkossa hyödyntää paremmin asiakkaiden kokonaisvaltaiseen terveyden edistämiseen. Apteekin rooli tulevaisuudessa keskittyy lääkeneuvonnan ohella kokonaisvaltaiseen terveyden edistämiseen, johon liittyy oleellisesti myös monipuolinen ravitsemusosaaminen.

Tutkimuksen vahvuudet ja heikkoudet

Sähköisenä toteutettu kyselytutkimus osoitautui hyväksi tavaksi kerätä tietoa aiheesta suurelta vastaajakohderyhmältä, sillä vastaajien tavoittaminen oli helppoa ja nopeaa (17). Lisäksi vastauksia saatiin kattavasti koko Suomen alueelta.

Kyselytutkimuksen heikkoutena voi olla se, että jokainen vastaaja ymmärtää kysymykset omalla tavallaan ja omista lähtökohdistaan, mikä tuleekin ottaa huomioon tulosten luotettavuutta arvioitaessa (17,18). Tässä tutkimuksessa käytettiin pilottitutkimusta, josta saadun palautteen perusteella kyselylomaketta muokattiin selkeämpään muotoon ja pyrittiin vähentämään erilaisten tulkintojen riskiä erityisesti Likert-asteikolla laadituissa väittämissä (19). Tutkimustulokset voivat olla siirrettävissä ja tutkimukseen osallistujista ja tutkimusympäristöstä on annettu tarkasti kuvailevaa tietoa (19). Tehdyn tutkimuksen vahvuuksina oli, että se antoi käsityksen asiasta tai ilmiöstä tutkimuksen tekohetkellä ja se kuvailee hyvin ilmiötä tutkimusjoukossa (17,19).

Vegaanikyselyyn vastasi 345 farmasian ammattilaista, mikä ylittää minimiotannon (15) (161 vastaajaa) 99 %:n luottamusvälillä apteekkien farmaseuttisesta henkilökunnasta. Näin ollen vastaajamäärää voidaan pitää riittävänä (15). Vastausprosenttia ei voitu laskea, kos-

ka tutkimuksessa ei ollut varmaa tietoa siitä, kuinka monta farmasian ammattilaista sähköinen kysely tavoitti. Tämä on menetelmällinen rajoite, sillä vastausprosentti auttaa arvioimaan tulosten luotettavuutta ja edustavuutta (17). Vastaajina olivat todennäköisesti apteekkien farmaseuttisen henkilökunnan jäsenet, jotka ovat kiinnostuneita vegaaniasiakkaiden palvelusta tai kokevat aiheen ajankohtaiseksi. On mahdollista, että vastaajat edustivat aktiivisempaa ja motivoituneempaa joukkoa, mikä voi vaikuttaa tuloksiin. Vastaamatta jääneiden taustatietoja ei ole saatavilla, edustavuutta on vaikea arvioida tarkasti. On mahdollista, että osa farmasian ammattilaisista ei vastannut esimerkiksi ajanpuutteen tai vähäisen kiinnostuksen vuoksi, mikä voi tarkoittaa, että tulokset eivät täysin kuvaa koko kohderyhmää.

Kyselykutsu julkaistiin Apteekkariliiton Salkku-verkkopalvelussa sekä Proviisoriyhdistyksen sähköisessä jäsenkirjeessä, mutta aika-tilallisista syistä kutsua ei voitu jakaa Suomen Farmasialiiton jäsenille. Yhden jakelukanavan poisjääminen saattoi vaikuttaa sekä vastaajien määrään että vastausten edustavuuteen, mikä on huomioitava tulosten yleistettävyydessä. Tutkimus tarjoaa kuitenkin uutta tietoa aiheesta, jota ei ole aiemmin tutkittu Suomessa eikä muualla. Tämä on tutkimuksen merkittävä vahvuus, sillä se luo pohjan jatkotutkimuksille ja käytännön kehittämiselle.

Johtopäätökset

Tämän tutkimuksen perusteella suomalaisten apteekkien farmaseuttinen henkilökunta tuntee vegaaniruokavalion peruseriaatteen, mutta tietämyksessä kaikille vegaaneille suositeltavista ravintolisistä sekä vegaaneille sopivista lääkkeistä ja vältettävistä raaka- ja apuaineista on puutteita. Lisäksi valmiudet suositella vegaaniasiakkaille sopivia ravintolisiä eivät ole kaikilla vastaajilla riittävät. Tulokset osoittavat, että lisäkoulutusta tarvitaan vegaaniasiakkaiden kokonaisvaltaisen neuvonnan tueksi. Farmasian ammattilaiset ovat kiinnostuneita osallistumaan aiheesta käsittelevään koulutukseen, mikä korostaa koulutuksen järjestämisen merkitystä, jotta apteekeissa voidaan tarjota entistä laadukkaampaa ja asiantuntevampaa palvelua vegaaniasiakkaille.

Summary

Customer service for vegans in Finnish pharmacies – Survey for pharmaceutical staff

Hanna Äijö

MSc (Pharm.) specialist in community pharmacy,
Pharmacy Owner
Maunula Pharmacy
hanna.aijo@apteekit.net

Raisa Laaksonen

PhD (Pharm.), senior university lecturer,
adjunct professor
University of Helsinki,
Faculty of Pharmacy,
Department of Pharmacology and
Pharmacotherapy

Heli Bollström*

PhD (Pharm.), MSc (Nutritional Science),
university lecturer
University of Helsinki,
Faculty of Pharmacy,
Department of Industrial Pharmacy

*Correspondence

Introduction

The growing popularity of vegetarian diets is expected to increase the number of vegan customers in community pharmacies. Encounters with vegan customers and counselling practices in Finnish pharmacies have not been previously studied, highlighting the need for research in this area. The aim of this study was to examine the skills and knowledge of pharmacy professionals related to counselling vegan customers. In addition, the study aimed to identify pharmacy professionals' knowledge of veganism, the nutritional needs of vegans, medicines suitable for vegans, and raw materials and excipients that should be avoided. A further aim was to assess pharmacy professionals' readiness to recommend food supplements appropriate for vegans to complement their diet.

Material and methods

The study was conducted as an electronic survey among pharmacy staff working in Finnish

community pharmacies in September–October 2021. Quantitative data were analysed using the SPSS statistical software. Frequency distributions, percentages, chi-square tests and Mann–Whitney tests were applied.

Results

A total of 345 pharmacy professionals working in community pharmacies responded to the survey. Most respondents were familiar with the vegan diet (92%, $n = 317$), but only a minority (20%, $n = 68$) knew all the nutritional supplements recommended for vegans in Finland (vitamin B12, vitamin D, and iodine). Those who had received additional training on vegan diets and/or vegan products were more likely to know the recommended supplements than those without such training ($\chi^2 = 17.368$, $p < 0.001$). Of the respondents, 81% ($n = 280$) reported needing further training to support customer service for vegans, and 84% ($n = 289$) were interested in participating in training on vegan customer service in community pharmacies.

Conclusions

Based on this study, pharmacy professionals are familiar with the vegan diet, but their knowledge of nutritional supplements recommended for all vegans is insufficient. Most respondents felt they needed additional training and were interested in participating in training related to providing customer service for vegans in community pharmacies. Organizing such training would likely enhance the quality of service offered to vegan customers.

Keywords: vegans, vegan diet, pharmacies, continuing education, nutrients, nutrient intake recommendations.

Sidonnaisuudet

Suomen Farmasialiiton Hanna Äijölle myöntämä ammatillinen apuraha apteekki- ja sairaala-farmasian erikoistumiskoulutukseen.

Kiitokset

Kiitos pilottiapteekkien apteekkareille ja henkilökunnille heidän työpanoksestaan, jonka avulla kyselylomake saatiin muokattua lopulliseen muotoon. Kiitokset Suomen Apteekkariliiton Henna Kyllöselle ja Ulla Raappana-Jänikselle kyselylinkin jakamisesta Salkku-palvelussa. Kiitos myös Suomen Proviisoriyhdistyksen Teemu Ali-Koverolle, joka ilmoitti kyselystä yhdistyksen jäsenkirjeessä.

Lämpimät kiitokset Vallilan apteekin emerita apteekkari Ulla Svedströmille ja Apteekki Primaveran apteekkari Tatu Johanssonille, jotka mahdollistivat apteekkifarmasian erikoistumiskoulutuksen ja tämän projektityön tekemisen apteekkitöiden ohella.

Viitteet

1. Kestävää terveyttä ruuasta – kansalliset ravitsemussuosituks 2024 [Internet] (viitattu 19.12.2025). Saatavissa: www.ruokavirasto.fi/globalassets/teemat/terveytta-edistava-ruokavalio/ravitsemus--ja-ruokasuositukset/kestavaa-terveytta-ruoasta---kansalliset-ravitsemussuosituks-2024-.pdf
2. Hanna L-A, Carabine F, Hall M, Craig R, Hanna A. Veganism: Are future pharmacists ready to provide advice? *Curr Pharm Teach Learn*. 2021;13(5):512–9. <https://doi.org/10.1016/j.cptl.2021.01.006>
3. Vegaaniliitto – Mikä on vegaani? [Internet] (viitattu 31.8.2023). Saatavissa: www.vegaaniliitto.fi
4. Kansanterveyslaitos. Kansallinen FINRISKI 2007 –terveystutkimus, Kansanterveyslaitoksen julkaisuja B35/2008, Helsinki, 2008
5. Vinnari M, Montonen J, Härkänen T, Männistö S. Identifying vegetarians and their food consumption according to self-identification and operationalized definition in Finland. *Public Health Nutr*. 2008;12(4):481–8.
6. Larsson CL, Johansson GK. Dietary intake and nutritional status of young vegans and omnivores in Sweden. *Am J Clin Nutr*. 2002;76:100–6.
7. Hedenus F, Wirsenius S, Johansson DJA. The importance of reduced meat and dairy consumption for meeting stringent climate change targets. *Clim Change* 2014;124(1-2):79–91.
8. Vesanto M, Winston C, Susan L: Position of the academy of nutrition and dietetics: vegetarian diets. *J Acad Nutr Diet* 116: 1970–1980, 2016.
9. Pelkonen L. Kasvisruokavaliot. Lääkärikirja Duodecim. [Internet] (viitattu 12.12.2023) Saatavissa: www.terveyskirjasto.fi/dlk01198
10. Elorinne AL, Alftan G, Erlund I, Kivijärvi H, Paju A, Salminen I, ym. Food and nutrient intake and nutritional status of Finnish vegans and non-vegetarians. *PLoS One* 2016;11(2):e0148235. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0148235>
11. Outila TA, Kärkkäinen MUM, Seppänen RH, Lamberg-Allardt CJE. Dietary intake of vitamin D in premenopausal, healthy vegans was insufficient to maintain concentrations of serum 25-hydroxyvitamin D and intact parathyroid hormone within normal ranges during the winter in Finland. *J Am Diet Assoc*. 2000;100:434–41.
12. Key TJ, Appleby PN, Rosell MS. Health effects of vegetarian and vegan diets. *Proc Nutr Soc* 2006;65:35–41.
13. Kouhia M, Lankinen M, Savolainen J, Kauppinen H. Apteekkeissa annettava ravitsemusneuvonta – kyselytutkimus apteekin farmaseuttiselle henkilökunnalle. *Dosis* 2024;40(2):186–209.
14. Suomen Apteekkariliitto. Vuosikatsaus 2021. PunaMusta Oy. [Internet] (viitattu 5.5.2024). Saatavissa: www.apteekkariliitto.fi
15. Kohn, M. A., & Senyak, J. (2025, January 9). Sample Size Calculators [Online tool]. UCSF CTSI. www.sample-size.net/
16. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta; 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019.
17. Pohjanoksa-Mäntylä M, Turunen J. Kyselytutkimus. Kirjassa: Yhteiskunnallinen lääketutkimus – ideasta näyttöön. s. 80–96. Toim. Hämeen-Anttila K ja Katajavuori N, Helsingin yliopisto, Helsinki 2021.
18. Hirsjärvi S, Remes P, Sajavaara P. Tutki ja kirjoita. 15.–16. painos. Kariston Kirjapaino Oy, Hämeenlinna 2010.
19. Kylmä J, Juvakka T. Laadullinen Terveystutkimus. Edita, 2007.
20. Mikkola H, Similä E, Jyrkkä J. Itsehoitolääkeneuvonnan toteutuminen apteekkeissa: Haamuasiakastutkimus 2023. Kuopio: Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea; 2024. Fimea kehittää, arvioi ja informoi –julkaisusarja 8/2024.
21. Jirovsky-Platter E, Wakolbinger M, Kühn T, Hoffmann K, Rieder A, Haider S. Experiences of Vegans with General Practitioners in the Austrian Health Care System: A Qualitative Study. *Nutrients*. 2024;16(3):392. <https://doi.org/10.3390/nu16030392>
22. Borisova V, Stöckelová T, Ouřadová A, Gojda J. Nutritional Practices and Experiences of People on Vegan Diet with Healthcare System: A Qualitative Study. *Cent Eur J Public Health*. 2023;31(3):191–7.

Äijö H, Laaksonen R, Bollström H: Vegaanien asiakaspalvelu suomalaisissa apteekkeissa – Kyselytutkimus apteekkien farmaseuttiselle henkilökunnalle. *Dosis* 2026;42(1):68–88.

Vegaanien asiakaspalvelu apteekissa

Hyvä apteekkilainen,

Tervetuloa osallistumaan kyselytutkimukseen, jonka aiheena on vegaanien asiakaspalvelun tämänhetkinen tilanne Suomen apteekeissa. Vastaamalla voit vaikuttaa, sillä tämän tutkimuksen perusteella apteekkihenkilökunnan koulutusta on mahdollista kehittää.

Vegaanien asiakaspalvelusta apteekeissa ei löydy tutkimustietoa. Ilmastonmuutoksen myötä kasvisyöjien ja vegaanien määrä tulee todennäköisesti lähivuosina kasvamaan, koska yhä useammat ihmiset haluavat siirtyä ympäristöystävällisempään ruokavalioon. Tutkimukseen osallistuminen on erittäin tärkeää, jotta kasvavaa vegaaniasiakasryhmää voidaan palvella mahdollisimman hyvin ja pitää heidät apteekkien asiakkaina jatkossakin.

Tutkimukseen voivat osallistua avoapteekissa työskentelevät farmaseutit, proviisorit ja apteekkarit. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää apteekkien farmaseuttisen henkilökunnan tietoja veganismista, vegaanien ravitsemuksellisista tarpeista, vegaaneille sopivista lääkkeistä sekä vältettävistä raaka- ja apuaineista. Tutkimuksella selvitetään myös henkilökunnan valmiutta suositella vegaaneille sopivia ravintolisiä ruokavalion täydentämiseen.

Kyselyyn osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja anonymia. Aineiston käsittely tapahtuu luottamuksellisesti eikä tutkimuksen tuloksia voida yhdistää yksittäisiin vastaajiin tai apteekkeihin. Kyselyn lopussa on taustakysymyksiä tilastollista luokittelua varten.

Tutkijana toimii apteekki- ja sairaalafarmasian erikoistumiskoulutusta Helsingin yliopistossa suorittava proviisori Hanna Äijö. Tutkimusta ohjaa FaT, ETM (ravitsemustiede) Heli Bollström Munkkiniemen Puisto Apteekista. Tutkimuksen tulokset on tarkoitus julkaista kansainvälisessä tieteellisessä julkaisussa. Jos haluat kysyä lisää tutkimuksesta, olethan yhteydessä (hanna.aijo@helsinki.fi tai heli@medificalnutrition.fi).

Kyselyyn vastaaminen kestää noin 10–15 minuuttia. Vastaathan kyselyyn mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään 17.10.2021.

Kiitos vastauksestasi!

Hanna Äijö
johtava proviisori
Vallilan Apteekki

VEGAANIASIAKKAIDEN MÄÄRÄ APTEEKISSA

1. Kuinka suuri osa apteekkinne asiakkaista on vegaaneja?

- ☐ Alle/noin 1 %
- ☐ Noin 5 %
- ☐ Noin 10 %
- ☐ Noin/yli 20 %
- ☐ En osaa sanoa

2. Kuinka usein vegaaneille sopivia tuotteita kysytään apteekissanne?

- ☐ Päivittäin
- ☐ Viikoittain
- ☐ Kuukausittain
- ☐ Harvemmin
- ☐ Ei koskaan
- ☐ En osaa sanoa

3. Onko vegaaneille sopivien tuotteiden kysyntä lisääntynyt tai vähentynyt apteekissanne viimeisen kahden vuoden aikana?

- ☐ Lisääntynyt
- ☐ Pysynyt ennallaan
- ☐ Vähentynyt
- ☐ En osaa sanoa

4. Onko apteekkinne palveluvalinnassa oma hylly vegaaneille sopiville tuotteille (esim. vegahylly, vegaanihylly)?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei
- ☐ En osaa sanoa

NÄKEMYKSET OSAAMISESTA

5. Minkälaiseksi koet tietotaitosi vegaanien asiakaspalvelusta tällä hetkellä?

- ☐ Erittäin hyväksi
- ☐ Kohtalaisen hyväksi
- ☐ En hyväksi enkä huonoksi
- ☐ Kohtalaisen huonoksi
- ☐ Erittäin huonoksi

6. Minkälaisena koet vegaanien asiakaspalvelun apteekissa? Se on minulle...

- ☐ Erittäin helppoa
- ☐ Kohtalaisen helppoa
- ☐ Ei helppoa eikä vaikeaa
- ☐ Kohtalaisen vaikeaa
- ☐ Erittäin vaikeaa

7. Vaikuttaako mahdollinen tiedon puute vegaanien asiakaspalveluusi?

- ☐ Paljon
- ☐ Kohtalaisesti
- ☐ Vähän
- ☐ Minulla ei ole tiedon puutetta

8. Miten tiedon puute näkyy käytännössä vegaanien asiakaspalvelussasi? (Voit valita tarvittaessa useita vaihtoehtoja.)

- ☐ En palvele vegaaniasiakkaita
- ☐ En huomioi asiaa asiakaspalvelussa
- ☐ Annan asiakkaalle esitteitä
- ☐ Käytän apunani tietolähteitä (esim. internet)
- ☐ Soitan esim. Vegaaniliittoon kysyäkseni lisätietoja
- ☐ Muu

TIEDOT VEGAANIRUOKAVALIOSTA

Vastaathan tämänhetkisten tietojesi perusteella etkä käytä apunasi tietolähteitä, kiitos!

9. Vegaanit eivät syö (Valitse kaikki mielestäsi sopivat vaihtoehdot.)

- ☐ Kasviksia
- ☐ Lihaa
- ☐ Kalaa
- ☐ Maitoa/maitotuotteita
- ☐ Viljatuotteita
- ☐ Siipikarjaa
- ☐ Kananmunia
- ☐ Soijaa

10. Vegaanit syövät (Valitse kaikki mielestäsi sopivat vaihtoehdot.)

- ☐ Kasviksia
- ☐ Kalaa
- ☐ Lihaa
- ☐ Pähkinöitä
- ☐ Siipikarjaa
- ☐ Maitoa/maitotuotteita
- ☐ Kananmunia
- ☐ Hedelmiä
- ☐ Viljatuotteita

11. Huolellisesti suunniteltu vegaaniruokavalio on turvallinen kaikille (myös esim. lapsille ja raskaana oleville tai imettäville naisille).

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei
- ☐ En osaa sanoa

VEGAANIEN LISÄRAVINNETARPEET 1/2

Vastaathan tämänhetkisten tietojesi perusteella etkä käytä apunasi tietolähteitä, kiitos!

12. Vastaako seuraavien ravintoaineiden saanti huolellisesti suunnitellussa vegaaniruokavaliossa päivittäisiä saantisuosituksia?

	Vastaa	Ei vastaa	En osaa sanoa
Sinkki	☐	☐	☐
D-vitamiini	☐	☐	☐
Rauta	☐	☐	☐
Seleeni	☐	☐	☐
Jodi	☐	☐	☐
B12-vitamiini	☐	☐	☐
C-vitamiini	☐	☐	☐
Foolihappo	☐	☐	☐

VEGAANIEN LISÄRAVINNETARPEET 2/2

Vastaathan tämänhetkisten tietojesi perusteella etkä käytä apunasi tietolähteitä, kiitos!

13. Tuleeko kaikkien vegaanien käyttää ravintolisiä?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei
- ☐ En osaa sanoa

14. Mitä ravintolisiä kaikkien vegaanien tulee käyttää?

	Kyllä	Ei	En osaa sanoa
Sinkki	☐	☐	☐
D-vitamiini	☐	☐	☐
Rauta	☐	☐	☐
Seleeni	☐	☐	☐
Jodi	☐	☐	☐
B12-vitamiini	☐	☐	☐
C-vitamiini	☐	☐	☐
Foolihappo	☐	☐	☐

LÄÄKEHOIDOT JA SAIRAUDET

15. Sopiiko vegaaniruokavalio mielestäsi seuraavien kroonisten sairauksien ennaltaehkäisyyn?

	Kyllä	Ei	En osaa sanoa
Tyypin 2 diabetes	☐	☐	☐
Kohonnutkolesteroli	☐	☐	☐
Kohonnutverenpaine	☐	☐	☐
Sydän- javerisuonisairaudet	☐	☐	☐
Syöpä	☐	☐	☐

16. Onko joku vegaaniasiakkaasi kieltäytynyt lääkkeen käytöstä eläinkokeiden takia?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei
- ☐ En osaa sanoa

17. Onko joku vegaaniasiakkaasi kieltäytynyt lääkkeen käytöstä sen sisältämien eläinperäisten ainesosien takia?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei
- ☐ En osaa sanoa

18. Sopivatko seuraavat ainesosat vegaaneille?

	Kyllä	Ei	En osaa sanoa
Dekstroosi	☐	☐	☐
Kalaöljyt	☐	☐	☐
Laktitoli	☐	☐	☐
Mehiläisvaha	☐	☐	☐
Laktoosi	☐	☐	☐
Hunaja	☐	☐	☐
Liivate	☐	☐	☐
Lanoliini	☐	☐	☐
Mikrokiteinenselluloosa	☐	☐	☐
Piidioksidi	☐	☐	☐

KOULUTUS

19. Oletko farmaseutiksi/proviisoriksi valmistumisesi jälkeen hankkinut lisäkoulutusta vegaaniruokavaliosta ja/tai vegaanisista tuotteista? (Voit valita tarvittaessa useita vaihtoehtoja.)

- ☐ Kyllä, olen osallistunut koulutukseen
- ☐ Kyllä, itsenäisesti opiskelemalla
- ☐ Kyllä, olen kysynyt kollegalta
- ☐ En
- ☐ En osaa sanoa

20. Koetko tarvitsevasi lisäkoulutusta vegaanien asiakaspalvelun tueksi?

- ☐ Kyllä
- ☐ En
- ☐ En osaa sanoa

21. Olisitko kiinnostunut osallistumaan koulutukseen, jonka aiheena on vegaanien asiakaspalvelu apteekissa?

- ☐ Kyllä
- ☐ En
- ☐ En osaa sanoa

AVOIMET KYSYMYKSET

22. Mitä muita asioita on mielestäsi tärkeää huomioida vegaanien asiakaspalvelussa apteekissa?

23. Mikäli mieleesi nousi jotain muuta aihepiiriin liittyen, voit esittää ajatuksiasi vapaasti tähän:

TAUSTATIEDOT

24. Ammattisi

- ☐ Farmaseutti
- ☐ Proviisori
- ☐ Apteekkari

25. Minä vuonna olet valmistunut farmaseutiksi/proviisoriksi?

- ☐ Ennen vuotta 1990
- ☐ 1990–1999
- ☐ 2000–2009
- ☐ 2010–2019
- ☐ 2020–2021

26. Ikäsi

- ☐ Alle 25 vuotta
- ☐ 25–34 vuotta
- ☐ 35–44 vuotta
- ☐ 45–54 vuotta
- ☐ 55–64 vuotta
- ☐ Yli 65 vuotta

27. Sukupuolesi

- ☐ Nainen
- ☐ Mies
- ☐ Muu
- ☐ En halua vastata

28. Minkä kokoisessa apteekissa työskentelet?

- ☐ Pienessä (reseptuuri alle 40 000 vuodessa)
- ☐ Keskisuuressa (reseptuuri 40 000 – 100 000 vuodessa)
- ☐ Suuressa (reseptuuri yli 100 000 vuodessa)

29. Minkä ikäisistä asiakkaista apteekkinne asiakaskunta pääasiassa koostuu?

- ☐ Alle 30-vuotiaista
- ☐ 30–60 -vuotiaista
- ☐ Yli 60-vuotiaista

30. Minkä sairaanhoitopiirin alueella työpaikkasi sijaitsee?

- ☐ Ahvenanmaa
- ☐ Etelä-Karjala
- ☐ Etelä-Pohjanmaa
- ☐ Etelä-Savo
- ☐ HUS (Helsinki ja Uusimaa)
- ☐ Itä-Savo
- ☐ Kainuu
- ☐ Kanta-Häme
- ☐ Keski-Pohjanmaa
- ☐ Keski-Suomi
- ☐ Kymenlaakso
- ☐ Lappi
- ☐ Länsi-Pohja
- ☐ Pirkanmaa
- ☐ Pohjois-Karjala
- ☐ Pohjois-Pohjanmaa
- ☐ Pohjois-Savo
- ☐ Päijät-Häme
- ☐ Satakunta
- ☐ Vaasa
- ☐ Varsinais-Suomi

31. Työpaikkasi sijaintikunnan asukasmäärä

- ☐ Alle 5 000 asukasta
- ☐ 5 000 – 10 000 asukasta
- ☐ 10 001 – 20 000 asukasta
- ☐ 20 001 – 50 000 asukasta
- ☐ 50 001 – 100 000 asukasta
- ☐ Yli 100 000 asukasta

32. Oma ruokavaliosi

- ☐ Sekaruokavalio
- ☐ Fleksaus
- ☐ Kasvisruokavalio
- ☐ Vegaaniruokavalio
- ☐ Muu

33. Onko samassa taloudessa asuvalla perheenjäsenelläsi vegaaniruokavalio?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei
- ☐ En osaa sanoa